

Aleg. 366

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej
i folwarku w Czernichowie za rok 1904/5.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i o folwarku w Czernichowie za rok 1903/4 załatwił Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 22. października 1904 r. przez powzięcie następujących uchwał:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o kraj. średniej szkole rolniczej i o folwarku w Czernichowie.

2. Sejm zatwierdza zarządzenie Wydziału krajowego w sprawie rozpoczęcia budowy domu dla funkcyonaryuszy szkolnych w Czernichowie kosztem 50.000 koron i wstawia na ten cel w rubr. VI. poz. 37. budżetu krajowej szkoły czernichow-kiej na r. 1905 resztę potrzebnego do budowy kredytu 30.000 koron.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby się przyczynił do kosztów budowy domu dla funkcyonaryuszów krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie subwencją w wysokości 50% kosztów budowy.

Od trzech lat ilość kandydatów zgłaszających się o przyjęcie do kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie jest znacznie większą od liczby miejsc wolnych w Zakładzie, która przekroczoną być nie może ze względu na urządzenia internatowe. Ponieważ w ciągu roku bardzo niewiele uczniów opuszcza Zakład, co najmniej kilku, w roku szkolnym 1904/5 nawet dwóch tylko, i z uwagi, że obecnie przy lepszym materiale uczniów i wzroście pilności prawie wszyscy uczniowie zdają egzamina i przechodzą na rok następny, przeto wolnych miejsc w Zakładzie dla nowych uczniów, wstępujących na I. rok, jest obecnie stosunkowo mniej, niż dawniej, bo około 20 tu tylko; ogólna zaś liczba uczniów w Zakładzie, t. j. 60-ciu rozkłada się równomiernie na wszystkie trzy lata nauki. Wobec zatem rosnącej stale z roku na rok liczby zgłoszeń i dostatecznych kwalifikacji naukowych u zgłaszających się obecnie kandydatów, nawet wyższych, niż przepisy szkolne wymagają, Dyrekcya szkoły znajduje się w tem położeniu, że musi odmawiać przyjęcia zgłaszającym się, jakkolwiek posiadają wszystkie warunki. Skutkiem tego i liczba uczniów przyjmowanych do Zakładu na podstawie egzaminu wstępnego jest coraz mniejszą, np. w ostatnim roku szkolnym

z 20-tu uczniów przyjętych do szkoły 5-ciu tylko poddać się musiało egzaminowi wstępnemu; przyczem zauważyć należy, że byli to kandydaci również z ukończoną 4-tą, a nawet 5-tą klasą szkół średnich, a tylko dlatego wymagano od nich egzaminu wstępnego, że uczęszczali do prywatnych Zakładów naukowych.

O dobrem prowadzeniu się, pilności i o należytem przystosowaniu się obecnej młodzieży czernichowskiej do obowiązujących przepisów zakładowych wspominaliśmy już w poprzednich sprawozdaniach; obecnie z zadowoleniem podnieść należy, że i w przygotowaniu nowo wstępujących uczniów skutkiem właściwszego wyboru, dostrzedz się daje pewne polepszenie stanu poprzedniego, na który Dyrekcyja niejednokrotnie zwracała dawniej uwagę, jako na okoliczność w wysokim stopniu utrudniającą prawidłowy bieg nauki. Utrudnienie, wynikające stąd, że w znacznej dotąd części wstępują do średniej szkoły fachowej tacy uczniowie, którzy nie mieli powołania w gimnazyum lub szkole realnej, musi być zrównoważone z jednej strony większą pilnością uczniów, z drugiej znaczniejszym nakładem pracy profesorów.

Tegoroczne egzamina w kraj. szkole czernichowskiej wypadły wcale dobrze, stwierdzając tem samem pracowitość, o której wspomnieliśmy wyżej i lepsze przygotowanie uczniów przyjętych w ostatnich trzech latach do szkoły. Mianowicie przystąpiło do egzaminów rocznych: 18-tu uczniów I. roku, z tych zdało 5-ciu z odznaczeniem, 13-tu zaś z postępek dobrym; 22-ech uczniów II. roku, z tych zdało 2-ech z odznaczeniem, 17-tu z postępek dobrym, a jeden otrzymał poprawkę. Wreszcie 18-tu uczniów po ukończeniu III. roku nauki zdawało egzamin główny w dniach od 12. do 14. lipca b. r. Wszysey kandydaci zdali ten egzamin: 3-ech z odznaczeniem, 15-tu zaś z postępek dobrym.

Zadowalniające wyniki z egzaminów i należyte funkcyonowanie tego kraj. Zakładu, ład i porządek, jaki w nim panował, nie uwalniały Wydziału krajowego od częstych lustracyi. W ciągu ubiegłego roku szkolnego szef Dep. III. był dwa razy w Czernichowie, radca zaś Wydziału krajowego dr. Szyszyłowicz trzy razy. Lustracye te wykazały obok wzorowego porządku w wychowawczej i administracyjnej działalności Zakładu pewne braki w sposobie wykładania niektórych nauczycieli, występujące bądź w tem, że nauczyciel poziomu wykładu nienależycie zastosowywał do wymagań średniej szkoły, lub też, że w wykładzie nie umiał być dostatecznie przystępnym i jasnym. Uwagi w tym kierunku poczynione, o ile dotyczą zakresu nauki samej, łatwo mogą usunąć w przyszłości tego rodzaju wadliwości, trudniej natomiast, ażeby mogły wywrzeć pożądany wpływ na sposób wykładania nauczyciela, jeśli on tego przymiotu nie posiada w dostatecznej mierze.

W składzie grona nauczycielskiego zaszły w tym roku następujące zmiany: Dotychczasowy nauczyciel hodowli w kraj. szkole czernichowskiej p. Karol Malsburg mianowany został z d. 1. września 1905 r. profesorem hodowli w kraj. Akademii rolniczej w Dublanach. Na opróżnione miejsce nauczyciela hodowli w Czernichowie powołaliśmy za zgodą Kuratorji p. Witolda Obrąpalskiego, stypendystę Wydziału krajowego, który ukończywszy studia rolnicze w Berlinie, przez kilka miesięcy pozostawał na praktyce w kraj. niższej szkole rolniczej w Suchodole.

Powierzyliśmy p. Obrąpalskiemu obowiązki nauczyciela hodowli w kraj. średniej szkole rolniczej, opierając się głównie na tem, że oprócz dostatecznych studyów fachowych, wykazać się potrafił siedmioletnią praktyką gospodarską jako samodzielny administrator większych i w wysokiej kulturze pozostających majątków w W. Ks. Poznańskim. Na razie powierzyliśmy p. Obrąpalskiemu pełnienie obowiązków nauczyciela hodowli w Czernichowie w charakterze suplenta z roczną płacą 2.400 koron, oraz wolnem pomieszkaniem. Gdy po roku służby p. Obrąpalski okaże się na tem stanowisku zupełnie odpowiednim, Wydział krajowy zamianuje go stałym nauczycielem. P. Obrąpalski ma zamiar przystąpić do egzaminu rządowego nauczycielskiego.

Skutkiem prośby wniesionej przez p. Alojzego Rużyczkę, ogrodnika i docenta kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 9. maja 1905 r. LW. 27.495 uwolnił p. Rużyczkę od pełnienia dotychczasowych obowiązków. Ponieważ jednakże tenże funkcyonaryusz, zajmując posadę nieetatową, nie nabył żadnych praw do emerytury, przeto i Wydział krajowy, uwalniając go od obo-

wiązków, nie był uprawniony przyznać mu pensji emerytalnej. Z uwagi jednak na długoletnią i pożyteczną służbę p. Rużyczki, spędzoną w usługach dla tego Zakładu krajowego, nzwzględniając przytem i wiek jego podeszły, gdyż liczy już obecnie lat z górą 80, Wydział krajowy postanowił przedstawić Wys. Sejmowi wniosek przyznania p. Rużyczce w drodze łaski, począwszy od 1. stycznia 1905 r., 1300 koron rocznie tytułem stałego zaopatrzenia.

Wysokość tego zaopatrzenia oznaczyliśmy w kwocie 1300 koron, t. j. w wysokości płacy, jaką p. Rużyczka na końcu pobierał, bez dodatków przyznawanych mu jako docentowi szkoły za prowadzenie chmielarni i uprawy wiklin, wynoszących łącznie kwotę 1.000 koron. Wreszcie nadmieniamy, że p. Rużyczka służył w kraj. szkole czernichowskiej ogółem lat 30 i 10 miesięcy, w czem 5 lat i 11 miesięcy jako nauczyciel szkoły ogrodniczej w Czernichowie, gdy ta pozostawała jeszcze pod zarządem Towarzystwa rolniczego krakowskiego.

Po ustąpieniu p. Bobrzyńskiego nauczycielem śpiewu choralnego i gry na fortepianie został mianowany p. Karol Skarżyński, profesor konserwatorium muzycznego w Krakowie.

Nauczyciel chemii, p. Radziewanowski pod koniec roku szkolnego zachorował ciężko. Skutkiem tego zmuszeni byliśmy udzielić mu dłuższego urlopu, bo do końca roku 1905. Prawdopodobnie wypadnie zatem zarządzić zastępstwo na czas słabości nauczyciela; gdyby nauki tego przedmiotu nie można było powierzyć żadnemu z profesorów szkoły czernichowskiej, Wydział krajowy zmuszony będzie powierzyć ją suplentowi z Krakowa za umówionem wynagrodzeniem. W takim razie w tej pozycji budżetowej wynikiem przekroczenie, którego wysokość zależną będzie od czasu słabości p. Radziewanowskiego.

W preliminarzu wydatków szkoły czernichowskiej na r. 1906 wstawiliśmy w Rubr. I. poz. 9. na płacę dla nauczyciela do robót praktycznych, a zarazem administratora folwarku, zamiast dotychczasowych 1.880 koron, 2.640 koron, zatem więcej o 760 koron rocznie. Regulacya poborów nauczyciela-instruktora w kraj. szkole czernichowskiej była już zdawna wskazaną, od kilku lat upominała się o nią Dyrekcya szkoły i Kuratorya.

Skoro Wydział krajowy postanowił spensyonować dawnego administratora, mającego kwalifikacye przeciętnego ekonomy, a praktycznym zajęciom gospodarskim w szkole wyznaczył odpowiedni zakres i gospodarstwu folwarcznemu postanowił nadać cechę wzorowego obiektu demonstracyjnego dla szkoły, musiał skutkiem tego na stanowisko administratora i nauczyciela do nauk praktycznych przyjąć człowieka bardziej uzdolnionego i z akademickim wykształceniem. Funkcyonaryusza takiego trzeba odpowiednio wynagrodzić, a pobory jego zrównać przynajmniej z poborami fachowych nauczycieli w kraj. niższych szkołach rolniczych. Obowiązki, jakie ma dzisiaj do spełniania nauczyciel-instruktor, a zarazem administrator folwarku w Czernichowie, w zupełności usprawiedliwiają zrównanie jego płacy z płacą nauczycieli fachowych.

Jako instruktor obowiązany jest codziennie z uczniami-praktykantami (tygodniowo dwóch uczniów z III. roku) obejść między godziną 7 $\frac{1}{2}$ —8 rano cały folwark i wskazać im zarządzane roboty dzienne; to samo wieczorem od 5 $\frac{1}{2}$ —6 w zimie, a 7 $\frac{1}{2}$ —8 w lecie, wskazać na roboty wykonane i wydać przy uczniach dyspozycyę folwarczną.

Jako nauczyciel praktyki ma na każdym kursie po dwie godziny tego przedmiotu od 2—4 popołudniu. Praktyka odbywa się na folwarku lub w polu, czasem w dniach słotnych w salach wykładowych. Praktyka jest przedmiotem obowiązkowym, instruktor pyta uczniów i klasyfikuje. Stanowisko jego i z tego powodu powinno być równorzędne z innymi nauczycielami.

Wreszcie jako zarządca folwarku prowadzi gospodarstwo folwarczne, wykonuje w lesie polecenia administratora (doc. Remina) i dozoruje dzierżawę pieca wapiennego.

Z powyższego zestawienia wynika, że funkcyonaryusz ten, aby mógł należycie odpowiedzieć tym zadaniom, powinien mieć na instruktora: kwalifikacye dobrego

i rutynowanego praktyka, oraz nauczyciela: wyższe wykształcenie rolnicze i pewne zdolności pedagogiczne; wreszcie na zarządcę folwarku: potrzebne wiadomości fachowe, energię i rutynę. Na przyszłość zawsze od kandydata na to stanowisko wymagać będziemy ukończenia wyższej szkoły rolniczej, a zarazem dłuższej praktyki rolniczej. Obecny administrator folwarku posiada już te kwalifikacje, a w ciągu dwuletniej służby wykazać potrafił, że w zupełności odpowiada na stanowisku nauczyciela instruktora i administratora folwarku obowiązkom, jakie na nim ciąży.

Wszystkie powyżej przytoczone motywa skłoniły Wydział krajowy do przedłożenia Wys. Sejmowi wniosku sub. III. o zregulowanie płacy temu funkcyonaryuszowi i zrównanie jej z poborami nauczycieli fachowych przy kraj. niższych szkołach rolniczych.

Kuratorya kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie pismem z dnia 3. lipca 1905 roku L 655 przedłożyła nam projekt regulacji płac grona nauczycielskiego i prefektów. Wydział krajowy nie miał jeszcze czasu rozejrzeć się bliżej w tym projekcie przed wygotowaniem preliminarza na r. 1906 i w czasie przedkładania niniejszego sprawozdania Wyskiemu Sejmowi. Nie rostrzygając na razie, czy i o ile zachodzi w tej chwili potrzeba takiej regulacji płac w kraj. szkole czernichowskiej, z góry jednakże Wydział krajowy już dzisiaj zaznaczyć musi, że wszelkie dążenia podjęte w tym kierunku musiałyby iść w parze z unormowaniem etatu nauczycieli i docentów, który jest za wielki w tej szkole i przy jednoczesnem podwyższeniu godzin wykładowych, których mają obecnie nauczyciele mniej, niż w innych średnich szkołach, a nawet rolniczych.

Przechodząc do czynności administracyjnych Zakładu czernichowskiego w r. 1904/5, na wstępie wiadomianemu Wys. Sejm, że stosując się do polecenia z dnia 22. października 1904 roku, odnieśliśmy się do c. k. Rządu o przyznanie 50% subwencyi państwowej na koszt budowy domu dla funkcyonaryuszów zakładu, obliczone przez nas na kwotę 53.000 koron. Dotychczas jednakże odpowiedzi z c. k. Ministerstwa rolnictwa Wydział krajowy jeszcze nie otrzymał.

Budowa wspomnianego domu została już ukończoną, z końcem sierpnia b. r. odbędzie się kolaudacya robót, począwszy zaś od września, a najdalej od października budynek będzie już zamieszkały. Ostatecznych rachunków z budowy nie możemy jeszcze rz tej chwili podać do wiadomości Wys. Sejmu, w każdym razie znacznieszego zwiększenia przy tej budowie nie będzie.

W ciągu budowy poleciliśmy przedsiębiorcy wykonać jeszcze następujące dodatkowe roboty, które okazały się potrzebne, przeważnie były one zresztą w kosztorysie przewidziane i kredytem uchwalonym przez Wys. Sejm były objęte:

a) dobudowanie dwóch ganków mrowanych kosztem	700 K.
b) postawienie szopy na węgle wraz z śmietnikiem	1.945 "
c) oparkanie	2.004 "
d) splantowanie podwórza, wybrukowanie rynsztoków, latarnie	348 "
e) wreszcie wykonane we własnym zarządzie według projektu inż. Vetulaniego pogłębienie rowu i osuszenie budynku kosztem	960 "
razem	5.957 K.

Dla każdej z czterech partyi, która będzie zamieszkiwać ten dom, wyznaczyliśmy ogródki obszarne 1.000 metrów kw., czyli razem przeznaczylismy na ten cel przestrzeń $\frac{2}{3}$ hektara.

Do preliminarza szkoły na r. 1906 w Rubr. VI. poz. 27 wstawiliśmy nadzwyczajny wydatek 2.000 kor. przeznaczony na pokrycie murów granicznych celem uchronienia ich od ruiny, oraz na postawienie nowego dachu i podłogi w muzeum dla narzędzi rolniczych, gdyż okazała się tego konieczna potrzeba.

Mówiąc o robotach adaptacyjnych w budynkach krajowej szkoły czernichowskiej, wspomniemy na tem miejscu o zarządzeniach naszych wydanych w ciągu b. r., a odnoszących się do rozszerzenia centralnego ogrzewania i przebudowy sali VIII.

Gmach internatowy posiadał dotychczas centralne ogrzewanie tylko w pewnej części budynku. Okazało się ono i bardzo praktyczne i korzystne zarazem, gdyż w ciągu kilku lat, w których radiatory funkcyonowały, zdołano uzyskać dość znaczne

zaoszczędzenie na opale. Z uwagi na to, Dyrekcya przedłożyła nam projekt wraz z kosztorysem wygotowanym przez inż. Nitscha i Skę rozszerzenia systemu centralnego, ogrzewania na dalszych kilka mbikacyi internatowych. Mając do dyspozycyi zaoszczędzony kredyt na opale z lat 1903 i 1904 w łącznej kwocie 2.480 K. 25 gr, postanowiliśmy wykonać jeszcze w ciągu b. r. pożyteczną tę instalację. Całkowity koszt budowy radiatorów wraz z robotami ciesielskimi, murarskimi itd. wyniesie około 2.100 koron. Resztę tego kredytu przeznaczyliśmy na przebudowanie sali VIII.

Sala ta, co do rozmiarów największa z wszystkich sal znajdujących się w budynku internatowym w Czernichowie, stała dotychczas bezużytecznie, służąc tymczasowo na skład starych materyalów. Przez stosowne przepierzenie uzyska się z tej sali dwa pokoje; jeden z nich służyć będzie na bibliotekę i salę posiedzeń grona nauczycielskiego, drugi zaś przeznaczony zostanie na infirmeryę dla chorób zakaźnych. Brak takiej infirmeryi oddawna dawał się uczuć w Zakładzie, a władze sanitarne nagliły, aby urządzić w Czernichowie infirmeryę izolowaną od internatu, przeznaczoną wyłącznie dla chorób zakaźnych. Zanim się to stanie, t. j. zanim projekt dobudowy piętra nad domem ogrodnika dojdzie do skutku, infirmerya dla chorób zakaźnych tymczasowo mieścić się będzie w tym drugim pokoju, uzyskanym z przepierzenia sali VIII.

Ostateczne urządzenie parku czernichowskiego wymagać będzie jeszcze wydatku około 600 koron na sprawienie ławek, latarni itd. Dlatego też w preliminarzu na rok 1904 wstawiliśmy ten nadzwyczajny wydatek w Rubr. VI. poz. 29 budżetu szkolnego.

Przy tej sposobności zawiadamiamy Wys. Sejm, że c. k. Ministerstwo rolnictwa przyznało subwencję na koszty założenia parku w Czernichowie w wysokości 10.000 koron, a zatem połowę rzeczywistych kosztów wyłożonych dotychczas na ten cel z funduszu krajowego, c. k. Namiestnictwo zaś wyasygnowało nam tę subwencję rozporządzeniem z dnia 12. lutego 1905 L. 15.662.

Kredyt w Rubr. IX. budżetu szkolnego, przeznaczony na wycieczki naukowe uczniów z profesorami, podnieśliśmy w preliminarzu na r. 1906 z kwoty 600 koron na 1.000 koron, t. j. do tej wysokości, jaką Wys. Sejm dawniej przeznaczał na ten cel, gdy liczba uczniów dochodziła do 60. Dzisiaj skoro stan ten znowu osiągnięty został, okazała się potrzeba podniesienia kredytu przeznaczonego na wycieczki do pierwotnej wysokości, tembardziej, że wycieczki naukowe w szkole czernichowskiej są umiejętnie prowadzone i niemałe przynoszą korzyści uczniom, którzy w nich udział biorą.

Na koniec przychodzi nam jeszcze poruszyć i umotywić jedną sprawę, ważną dla Zakładu czernichowskiego, w innych krajowych zakładach rolniczych już istniejącą, a dla tej kraj. średniej szkoły niemniej potrzebną, mianowicie sprawę utworzenia kilku miejsc funduszowych, przedstawioną Wysokiemu Sejmowi we wniosku II.

W średniej szkole rolniczej połączonej z internatem, do której garnie się poważnie młodzież pochodząca z klasy niezamożnej, głównie synowie oficyalistów, urzędników lub dzierżawców, w tej szkole tak samo okazuje się potrzeba utworzenia kilku wolnych miejsc funduszowych dla najuboższych, a celujących uczniów, jak w akademii rolniczej, która to dobrodziejstwo oddawna posiada.

Koszt utrzymania w kraj. szkole w Czernichowie, 700 koron wynoszący, a wraz z czesnem 800 koron, jest stosunkowo niezbyt wielki, a jednak dla wielu jednostek jest już dostateczną zaporą do wstąpienia do tego Zakładu. Utworzenie kilku miejsc funduszowych ułatwi dostęp do szkoły biednym i celującym uczniom, którzy z pewnością korzystnie będą wpływali na kolegów. Brak miejsc funduszowych był powodem także, że do kraj. szkoły czernichowskiej tak mało napływało dotychczas uczniów z Galicji, skutkiem powstania kilku miejsc funduszowych stosunki pod tym względem się polepszą.

Wprawdzie uczniowie kraj. szkoły czernichowskiej korzystają z dość licznych stypendyów przeznaczonych wyłącznie lub w pierwszym rzędzie dla tej szkoły; w ostatnim n. p. roku szkolnym 19 uczniów otrzymywało stypendya w ogólnej kwocie 8.550 koron, jednakże pomoc ta nie jest wystarczającą, uwzględniając, że stypen-

dya przeważnie dochodzą od 200 do 400 koron rocznie, opłaty zaś szkolne wynoszą 800 koron. Wydział krajowy zmuszony był w ostatnich latach odpisywać na końcu roku szkolnego zaległości niektórych biedniejszych uczniów, którzy nie byli w stanie uiścić wszystkich opłat.

Z powyższych względów Wydział krajowy postanowił zażądać od Wys. Sejmu stworzenia czterech miejsc funduszowych dla uczniów kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie; prosimy o cztery miejsca wolne, wyłącznie ze względu na obecny stan finansów krajowych, który i w drobniejszych pozycjach wymaga oszczędności, w przeciwnym bowiem razie wskazanemby było ustanowić sześć miejsc funduszowych, to est po dwa na każdym roku nauki; skutkiem utworzenia czterech miejsc funduszowych, budżet wydatków szkolnych obarczony zostanie kwotą 2.800 koron.

Dodamy wreszcie, że preliminarz kraj. szkoły czernichowskiej na rok 1906 jest korzystniejszy od tegorocznego budżetu szkolnego o kwotę 28.770 koron i że zamknięcia rachunkowe szkoły za rok 1904 wypadły również korzystniej dla funduszu krajowego o 3.210 koron, aniżeli to było budżetem przewidziane.

Przy folwarku czernichowskim zaznaczyć wypada, że zeszłoroczna klęska piosuchy wywarła na gospodarstwo folwarczne mniej zębny wpływ, jak przypuszczać należało w początku, skutkiem czego i rezultat dochodów z gospodarstwa za rok 1904 okazał się korzystniejszym od budżetu. Mianowicie z gospodarstwa osiągnięto większy dochód o 1.567 koron, z lasu i wikła 1.177 koron, w ogóle dotacya z funduszu krajowego była w tym roku mniejszą o 3.515 koron od preliminowanej.

W preliminarzu folwarku na r. 1906 wstawiliśmy w Rubr. I. poz. 6 nadzwyczajny wydatek 700 koron na zakupno żniwiarki, której dotychczas folwark nie posiadał, a która jest potrzebną jako obiekt demonstracyjny dla szkoły.

W ciągu roku 1905 zarządziliśmy zdrenowanie pól na Zakowcu. Roboty wykonane zostały według projektu inż. Vetulaniego kosztem 1.950 koron, ponieważ zaś na ten cel mieliśmy przeniesiony kredyt z lat dawniejszych w wysokości 515 kor. 89 gr., przeto potrzebną resztę kredytu 1.434 koron wstawiliśmy do preliminarza folwarku na r. 1906 jako nadzwyczajny wydatek w Rubr. VII. poz. 20.

Dochód z folwarku podnieśliśmy o 500 koron przy poz. 6. Rubr. II. „ze sprzedaży drzewa opalowego i budowlanego“.

W ogóle w gospodarstwie folwarcznem z chwilą zamianowania nowego administratora dostrzedz się daje pewien postęp i to nie tylko w sposobie, staranniejszej uprawie roli, ale we wszystkich działach gospodarstwa. Folwark zaczyna przynosić już większe dochody i jest nadzieja, że niezadługo nie będzie potrzebował żadnej dotacyi z funduszu krajowego.

Na podstawie powyższego sprawozdania

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i o folwarku w Czernichowie za r. 1904/5.

2. Sejm ustanawia dla niezamożnych uczniów w krajowej średniej szkole rolniczej w Czernichowie cztery wolne miejsca funduszowe, wstawiając na ten cel potrzebny kredyt w budżecie wydatków szkoły na rok 1906 i upoważniając zarazem Wydział krajowy do preliminowania tego wydatku w latach następnych.

3. Sejm ustanawia następujący etat płacy administratora folwarku, a zarazem nauczyciela instruktora do robót praktycznych w szkole: tenże pobierać będzie po-

cząwszy od 1. stycznia 1906 roku zamiast dotychczasowych poborów, obok wolnego pomieszkania, placę roczną 2400 koron, dodatek aktywalny 240 koron, oraz prawo do pięciu dodatków pięcioletnich, z których dwa pierwsze wynosiłyby po 300 koron, zaś trzy następne po 400 koron rocznie.

4. Sejm przyznaje w drodze łaski Alojzemu Rużyczee, byłemu ogrodnikowi, a zarazem docentowi ogrodnictwa w krajowej średniej szkole rolniczej w Czernichowie, począwszy od 1. stycznia 1906 roku stałe zaopatrzenie w wysokości 1.300 koron rocznie.

Z Rady Wydziału krajowego król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Tadeusz Pilat w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie

za rok szkolny 1904/905.

Już trzecie z rzędu sprawozdanie rozpoczynać przychodzi od faktu, że napływ uczniów do szkoły tutejszej wzrasta tak bardzo, iż kandydatami zupełnie ukwalifikowanymi możnaby wypełnić po brzegi drugą, podobną szkołę. W roku 1903/4 trzeba było odmówić przyjęcia blisko 30 zupełnie ukwalifikowanym kandydatom, w r. 1904/5 na 19 miejsc w szkole zgłosiło się 167 kandydatów, z czego przeszło 100 posiadało wszelkie kwalifikacje.

Czy ta okoliczność wpłynęła, że uczniowie, którzy z lepszą kwalifikacją do szkoły przyjęci zostali, lepiej się uczą i więcej przykładają do nauk, nie chcę przesądzać, bo objaw to zbyt świeży ale podnieść muszę, że od lat paru dająca się spostrzedz większa pilność, w ubiegłym roku szkolnym objawiła się nader znacząco, bo n. p. na roku I. nie było przy żadnej klasyfikacji w ciągu całego roku szkolnego ani jednego niedostatecznego stopnia. Na ogół biorąc, rezultaty nauki w całej szkole były dobre, bo ani jeden uczeń z żadnego roku nie został reprobowany (patrz: Frekwencya uczniów).

Kuratorya szkoły.

1. Antoni hr. Wodzicki, e. k. tajny radca, marszałek powiatu chrzanowskiego, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, właściciel dóbr, prezes kuratoryi szkoły;
  2. Witold Miliewski, dr. praw, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, członek kuratoryi szkoły;
  3. Adam Fedorowicz, dr. praw, delegat e. k. Namiestnictwa, e. k. radca dworu i e. k. podkomorzy, członek kuratoryi szkoły;
  4. Stanisław hr. Badeni, członek Wydziału Rady powiatowej krakowskiej, właściciel dóbr, zastępca członka kuratoryi szkoły;
  5. Vacat.
- Jan Skalski, kasjer Rady powiatowej w Krakowie, sekretarz kuratoryi szkoły.

Grono nauczycielskie.

Dyrektor.

1. Jan Feliks Sikorski, dyplomowany agronom, b. asystent i docent krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, nauczyciel rolnictwa i chemii rolnej, przewodniczący kolegium nauczycielskiego, przełożony internatu i zakładów krajowych w Czernichowie, zawiadowca muzeum i pracowni rolniczej, udzielał nauki w 7 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 5 godzinach w letniem.

Profesorowie.

2. Ks. Władysław Jelonek, kapelan i katecheta, kanonik exp., nauczyciel religii i języka polskiego, prefekt internatu szkolnego, zawiadowca kaplicy zakładowej i biblioteki szkolnej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 9 godzinach w letniem.

3. Ludwik Birkenmajer, dr. filozofii, członek koresp. Akademii Umiejętności w Krakowie, członek c. k. komisji fizyograficznej, nadzwyczajny profesor c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego, nauczyciel matematyki i fizyki wraz z meteorologią i klimatologią, zawiadowca gabinetu fizycznego i miejscowej stacji meteorologicznej, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 8 godzinach w letniem.

4. Konrad Kuhl, inżynier architekt, b. asystent c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i c. k. Szkoły realnej we Lwowie, nauczyciel rysunków, budownictwa wiejskiego, miernictwa, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca muzeum mechaniki i budownictwa wiejskiego, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 10 godzinach w letniem.

5. Leon Nowakowski, dr. filozofii, były nauczyciel szkół średnich rząd. w Królestwie polskim, b. kierownik szkoły technicznej w Lublinie, nauczyciel botaniki, zoologii, mineralogii i geologii, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i ogrodu botanicznego szkolnego, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach w letniem.

6. Mikołaj Wojciechowski, b. kierownik kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel administracji i organizacji gospodarstw, oraz ekonomii społecznej i ustaw agrarnych, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 9 godzinach w letniem.

7. Kornel Radziewanowski, inżynier-technolog, b. asystent katedry chemii przy c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, nauczyciel chemii i technologii, zawiadowca pracowni chemicznej i technologicznej, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym i w 11 godzinach w letniem.

8. Karol Malsburg, b. docent kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, nauczyciel hodowli zwierząt, mleczarstwa, rybactwa oraz anatomii i fizjologii zwierząt, zawiadowca muzeum hodowlanego, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 10 godzinach w letniem.

9. Leszek Dziama, b. asystent c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie i c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie, nauczyciel języka polskiego, niemieckiego, historii i geografii, zawiadowca zbiorów geograficznych, udzielał nauki w 13 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 12 godzinach w letniem.

10. Stefan Surzycki, dr. filozofii, nauczyciel rolnictwa, rachunkowości i statystyki rolniczej, zawiadujący ogrodem demonstracyjnym, udzielał nauki w 9 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym, a w 13 godzinach w letniem.

11. Teofil Sochaniewicz, krajowy weterynarz, przydzielony przez Wydział krajowy od 6. maja do końca czerwca na zastępstwo profesora hodowli.

Docenci.

12. Stanisław Remin, zarządca lasów hr. Tenczyńskiego, nauczyciel encyklopedyi leśnictwa, zawiadowca zbiorów dla nauki leśnictwa i administrator gospodarstwa lasowego w Czernichowie, udzielał nauki w 3 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

13. Alojzy Rużyczka, zawiadowca ogrodu pomologicznego i warzywnego, chmielarni i kultur łoży koszykarskiej w Czernichowie, nauczyciel sadownictwa i warzywnictwa, oraz uprawy chmielu i łoży koszykarskiej, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo w półroczu letnim.

14. Kazimierz Rutkowski, dr. med., c. k. weterynarz powiatowy, nauczyciel weterynaryi, udzielał nanki w 2 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

15. Gustaw Malinowski, dr. medycyny, lekarz zakładu, nauczyciel higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach, udzielał nauki w 1 godzinie tygodniowo w półroczu letnim.

16. Karol Skarzyński, profesor konserwatorium muzycznego w Krakowie, nauczyciel śpiewu choralnego, udzielał nauki śpiewu w 4 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

Nauczyciel instruktor do robót praktycznych.

17. Edward Kuschée, agronom, administrator folwarku w Czernichowie, nauczyciel zajęć praktycznych, udzielał praktyki gospodarskiej w 6 godzinach tygodniowo przez obydwa półrocza.

Prefekci internatu.

1. Mieczysław Rożański, b. nauczyciel szkół ludowych, b. nauczyciel kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, nauczyciel gimnastyki i szermierki, prefekt internatu.

2. Jan Piętka, b. suplent c. k. gimnazjum św. Jacka i c. k. szkoły realnej w Krakowie, prefekt internatu.

Lekarz zakładowy.

Gustaw Malinowski, dr. medycyny, zarządzający infirmaryą szkolną j. w.

Kancelarya Dyrekeyi.

Dyrektor: Jan Feliks Sikorski, j. w.

Kasyer: Jan Terlikiewicz,

Pisarz: Regiusz Mierzwiński.

Wizytacye Zakładu.

W ciągu roku szkolnego 1904/905 zwiedzili szkołę następujący przedstawiciele władz szkolnych:

23—25. listopada 1904 dr. Ignacy Szyszyłowicz, Radca Wydziału krajowego.

15. i 16. lutego 1905 dr. Ignacy Szyszyłowicz j. w.

16. lutego 1905 dr. Witold Miliewski j. w.

14. i 15. marca 1905 dr. Ignacy Szyszyłowicz j. w.

17. maja 1905 dr. Tadeusz Pilat, prezes Wydziału krajowego, szef departamentu III. i Władysław Struszkiewicz, c. k. radca dworu przy c. k. Ministerstwie rolnictwa.

12—14. lipca 1905 dr. Ignacy Szyszyłowicz j. w.

14. lipca 1905 dr. Adam Fedorowicz j. w.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

Rozporządzeniem z dnia 1. sierpnia 1904 L. 75.245 Wydział krajowy poleca rozpocząć budowę nowego domu mieszkalnego dla urzędników Zakładu i przeznacza p. Rożańskiego na inspicjenta budowy.

Rozporządzeniem z dnia 16. września 1904 L. 88.873 Wydział krajowy zatwierdza umowę o dzierżawę restauracji zakładowej z p. Leopoldem Żychem.

Rozporządzeniem z dnia 30. grudnia 1904 L. 122.188 Wydział krajowy uwalnia 15 uczniów tutejszej szkoły od opłaty czesnego za I. półrocze roku szkol. 1904/5.

Dekretem z dnia 12. stycznia 1905 l. 77 Wydział krajowy nadaje stypendyum familijne uczniowi I. roku Maryanowi Dydyńskiemu.

Dekretem z dnia 21. lutego 1905 L. 16.318 i 16.319 Wydział krajowy nadał dwa stypendya z fundacyi ś. p. Prus Petryczyna uczniom tutejszej szkoły.

Dekretem z dnia 8. marca 1905 L. 634 kurator fundacyi imienia ś. p. Maciąga nadaje jedno stypendyum uczniowi tutejszej szkoły.

Dekretem z dnia 4. kwietnia 1905 L. 32.646 Wydział krajowy nadał stypendyum z fundacyi ś. p. Kuczyńskiego uczniowi tutejszej szkoły.

Dekretem z dnia 21. kwietnia 1905 L. 29.621 c. k. Namiestnictwo nadało stypendyum z fundacyi ś. p. Więclawskiego uczniowi tutejszej szkoły.

Rozporządzeniem z dnia 6. czerwca 1905 N. 50.632 Wydział krajowy uwolnił od opłaty czesnego za II. półrocze roku szkolnego 1904/5 15 uczniów tutejszej szkoły.

Pismem z dnia 12. maja 1905 L. 41.976 Wydział krajowy przesyła na ręce kuratorowi szkoły trzy nagrody z fundacyi ś. p. Jeleńskiego dla ukończonych uczniów tutejszej szkoły.

Sprawy osobiste.

Przy piśmie z dnia 20. lipca 1904 L. 68.110 Wydział krajowy nadesłał dekret stabilizacyjny dla nauczyciela — instruktora p. Edwarda Kuschće.

Dekretem z dnia 27. sierpnia 1904 L. 69.724 Wydział krajowy zamianował p. Regiusza Mierzwińskiego pisarzem i magazynierem przy tutejszej szkole.

Dekretem z dnia 26. sierpnia 1904 L. 83.468 Wydział krajowy przyznał profesorowi Działie I. pięciolecie.

Pismem z dnia 27. września 1904 L. 94.842 Wydział krajowy zatwierdza umowę z p. Karolem Skarzyńskim o naukę śpiewu choralnego w tutejszej szkole.

Dekretem z dnia 22. października 1904 L. 104.105 Wydział krajowy przyznał p. Rożańskiemu II. pięciolecie.

Pismem z dnia 15. lutego 1905 L. 14.981 Wydział krajowy zezwala prof. dr. Suzyckiemu na objęcie czasowe wykładów organizacji gospodarstw na studyum rolniczym przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Pismem z dnia 14. marca 1905 L. 22.644 Wydział krajowy udzielił dwutygodniowego urlopu ks. Władysławowi Jelonkowi na wyjazd do Rzymu z uczniami tutejszej szkoły.

Pismem z dnia 14. kwietnia 1905 L. 35.399 Wydział krajowy deleguje profesora Malsburga czasowo do krajowej Akademii rolniczej w Dublinach dla objęcia wykładów hodowli.

Pismem z dnia 26. kwietnia 1905 L. 39.887 Wydział krajowy deleguje p. Teofila Sochaniewicza na czasowe objęcie wykładów hodowli w tutejszej szkole.

Pismem z dnia 27. maja 1905 L. 27.495 Wydział krajowy udziela urlopu p. Ruzycze.

Pismem z dnia 30. czerwca 1905 L. 60.343 Wydział krajowy udziela urlopu do końca roku szkolnego choremu prof. Radziewańskiemu.

Prace grona nauczycielskiego.

W roku szkolnym 1904/5 odbyło grono 32 posiedzeń, z czego 10 zwyczajnych, a 22 nadzwyczajnych. Na pierwszych przedmiotem obrad była klasyfikacja miesięczna uczniów, sprawy stypendyjne i uwolnień od opłat czesnego, na nadzwyczajnych dookończyło grono opracowania szczegółowego planu nauki w tutejszej szkole, oraz projektu nowego regulaminu szkoły.

Szczegółowy plan nauk będzie mógł być zatwierdzony i wprowadzony w życie z początkiem roku szkolnego 1905/6, regulamin zaś po odpowiednim uzupełnieniu będzie mógł być zatwierdzony w ciągu roku szkolnego 1905/6.

Frekwencja uczniów.

1. Zapisano z początkiem roku szkolnego 1904/5:

na roku I-szym	20 uczniów
„ „ II-gim	22 „
„ „ III-cim	18 „
razem	60 uczniów

2. Z 60 zapisanych, wszyscy byli religii rzymsko-katolickiej.

3. Według zawodu rodziców było:

synów a) właścicieli ziemskich	36	czyli 60—%
„ b) dzierżawców dóbr ziemskich	4	„ 6 66%
„ c) prywatnych urzędników	9	„ 15 00%
„ d) urzędników krajowych lub państwowych	6	„ 10 00%
„ e) innych zawodów	5	„ 6 33%
razem	60	czyli 100%

4. Wiek uczniów zapisanych:

na roku I. z pomiędzy 20 uczniów:

miało 16 lat skończonych	1	czyli 5%
„ 17 „ „	5	„ 25%
„ 18 „ „	5	„ 25%
„ 19 „ „	6	„ 30%
„ 20 „ „	3	„ 15%

na roku II. z pomiędzy 22 uczniów:

miało 17 lat ukończonych	2	czyli 9 09%
„ 18 „ „	2	„ 9 09%
„ 19 „ „	10	„ 45 45%
„ 20 „ „	4	„ 18 18%
„ 21 „ „	2	„ 9 09%
„ 22 „ „	2	„ 9 09%

na roku III. z pomiędzy 18 uczniów:

miało 18 lat ukończonych	3	czyli 16 66%
„ 19 „ „	6	„ 33 33%
„ 20 „ „	5	„ 27 77%
„ 21 „ „	1	„ 5 55%
„ 22 „ „	1	„ 5 55%
„ 23 „ „	2	„ 11 11%

5. Kwalifikacje naukowe nowo-wstępujących:

Z pomiędzy 20 zapisanych na rok I-szy było:

a) repetentów	1	czyli 5%
b) z ukończoną 4 klasą gimnazjum lub szkoły realnej	7	„ 35%
c) „ 5 „ „ „ „ „	9	„ 45%
d) „ 6 „ „ „ „ „	3	„ 15%

6. Przyjęto na rok I-szy na podstawie:

a) przedłożonych świadectw	15	czyli 75%
b) egzaminu wstępnego	5	„ 25%

7. Wystąpiło w ciągu roku szkolnego:

z roku I-go z powodu słabości	2	czyli 10%
<hr/>		
razem 2, pozostało 18 uczniów		
z roku II-go żaden	22	„
z roku III-go żaden	18	„
<hr/>		
razem	58	uczniów

8. Przystąpiło do egzaminów rocznych:

na roku I. z pozostałych 18 uczniów	18	czyli 100%
„ „ II. „ 22 „	22	„ 100%
„ „ III. „ 18 „	18	„ 100%

9. Z 18 uczniów I-go roku złożyło przepisany egzamin:

a) z odznaczeniem	5	czyli 27·77%
b) z postępem dobrym	13	„ 72·23%

10. Z 22 uczniów II-go roku złożyło przepisany egzamin:

a) z odznaczeniem	2	czyli 9·22%
b) z postępem dobrym	17	„ 77·27%
c) dopuszczono do egzaminu poprawczego po wakacjach z 1 przedmiotu	3	„ 13·64%

11. Z 18 uczniów III-go roku złożyło egzamina roczne 18 czyli 100%.

12. Z 18 ukończonych uczniów roku III-go złożyło egzamin główny:

a) z odznaczeniem	3	czyli 16·66%
b) z postępem dobrym	15	„ 83·34%

S t y p e n d y a .

Stypendya pobierało w r. 1904/5 ogółem 19 uczniów, a mianowicie:

a) z fundacyi familijnej ś. p. Dydyńskiego o rocznych 900 koron	1	stypendyum 900 koron
b) z fundacyi ś. p. Jana Maciąga o rocznych 600 koron	3	„ 1.800 „
c) z fundacyi ś. p. Tomasza Bodziocha o rocznych 200 koron	6	„ 1.200 „
d) z fundacyi ś. p. Napoleona Jeleńskiego o rocznych 400 koron	5	„ 2.000 „
e) z fundacyi ś. p. Prus Petryczyna o rocznych 250 koron	7	„ 1.750 „
f) z fundacyi ś. p. Piotra Więclawskiego o rocznych 300 koron	1	„ 300 „
g) z fundacyi ś. p. Leona Jana Kantego Ślepowron Kuczyńskiego o rocznych 600 koron	1	„ 600 „

razem . 24 stypendyum 8.550 koron

Od opłaty czesnego uwolnił Wydział krajowy:

w I. półroczu: 7 uczniów roku II-go; 8 uczniów roku III-go, razem 15 uczniów;

w II. półroczu: 5 uczniów roku I-go, 4 uczniów roku II-go i 6 uczniów roku III-go, razem 15 uczniów.

Kronika szkoły.

Rok szkolny rozpoczął się z dniem 15. września 1904, w dniu tym odbyły się egzamina poprawcze dwóch uczniów i egzamin główny jednego ucznia z roku szkolnego 1903/4. Wszystkie te egzamina wypadły dobrze.

W dniu 16. września odbyły się egzamina wstępne, przy których wszyscy kandydaci egzamin złożyli.

W dniu 17. września po uroczystem nabożeństwie w kaplicy szkolnej rozpoczęły się lekcye.

W dniu 4. października 1904, jako w dzień Imienin Najjaśniejszego Pana, odprawionem zostało uroczyste nabożeństwo w kaplicy zakładowej, a dzień ten był wolny od nauki.

W dniu 15. października, jako w rocznicę śmierci ś. p. Tadeusza Kościuszki, odbyło się nabożeństwo w kaplicy zakładowej, a lekcye rozpoczęły się o godzinie 10 rano.

W dniu 28. i 29. października, oraz w dniu 26. i 27. listopada 1904 odbyła się spowiedź uczniów, której obok X. Władysława Jelonka, słuchali X. gwardyan Zygmunt Janicki i Ojciec Konrad, OO. Reformaci.

W dniu 29. listopada 1904 odbyło się uroczyste nabożeństwo żałobne za poległych w powstaniu listopadowem i za duszę ś. p. Adama Mickiewicza.

W dniach 25.—28. marca 1905 odbyły się rekolekcye. Nauk rekolekcyjnych udzielał X. gwardyan Zygmunt Janicki, a św. spowiedzi słuchali O. Zygmunt Janicki, O. Konrad i X. Władysław Jelonek.

W dniu 21. stycznia 1905 odprawionem zostało nabożeństwo żałobne za poległych w roku 1863 i 1864, w dniu 6. lutego 1905 za duszę byłego ucznia ś. p. Zygmunta Jankowskiego, a w dniu 3. maja uroczyste nabożeństwo w rocznicę konstytucji 3. maja. W tych dniach lekcye rozpoczęły się o godzinie 10 rano.

W dniu 27. czerwca 1905 odbyła się spowiedź uczniów, której słuchali X. gwardyan Zygmunt Janicki, O. Konrad i X. Władysław Jelonek.

Życie internatowe uczniów urozmaicały wieczorki literacko-muzykalne i przedstawienia amatorskie, nrządzane głównie siłami uczniów. Wieczorki takie odbyły się:

W dniu 23. października 1904 przedstawienie amatorskie, z którego dochód przeznaczono na szkołę ludową.

W dniu 12. listopada 1904 przedstawienie amatorskie, z którego dochód przeznaczono na szkołę ludową.

W dniu 3. grudnia 1904 wieczorek artystyczno-muzykalny z współudziałem prof. Karola Skarżyńskiego ku uczczeniu pamięci ś. p. Adama Mickiewicza.

W dniu 10. grudnia 1904 artyści teatru ludowego z Krakowa dali przedstawienie w sali rekreacyjnej Zakładu.

W dniu 28. stycznia 1905 odbyła się tombola i wieczorek tańczący na dochód Towarzystwa szkoły ludowej w Czernichowie.

W dniu 25. lutego 1905 odbył się doroczny wieczór tańczący w sali rekreacyjnej, ńdekorowanej po japońsku i jak zawsze zabawa ohoacza trwała do białego dnia. Dochód przeznaczony został na zapomogę dla uczniów, wydalonych ze szkół Królestwa polskiego.

Zabawy w parku szkolnym w godzinach rekreacyjnych odbywały się prawdziwie ochoczo. Najwięcej ulubionymi rozrywkami są lawn-tennis, kręgielnia rzutowa i przejazdka łodziami na stawie.

W dniu 2. czerwca 1905 odbył się dosyć liczny zjazd byłych uczniów szkoły rolniczej w Czernichowie. Zjazd ten był bardzo pięknym objawem pamięci dla szkoły jej wychowanków, wyrażających serdeczną radość na widok ulepszeń i rozwoju całego zakładu w ciągu ostatnich lat 10-ciu. Na odwrót pozostawił on miłe wspomnienia u grona nauczycielskiego szkoły, które dowodnie mogło się przekonać, że praca ich prawdziwie pożyteczne wydaje rezultaty.

Podobnie jak lat ubiegłych uczniowie III-go roku opracowali szereg odczytów, które, wygłoszone w obecności wszystkich uczniów przy współudziale dyrektora Sikorskiego i profesorów Dziamy, Dra Surzyckiego i Wojciechowskiego, poddane były ożywionej dyskusji. Tematów i wskazówek przy opracowaniu udzielał Dr. Surzycki. Odczytów takich było w roku szkolnym 1904/5 sześć.

W dniu 21. stycznia 1905 uczeń Janusz Zdrodowski odczytał rzecz p. t.: „O znaczeniu ugoru“.

W dniu 4. lutego 1905 uczeń Władysław Wojakowski miał odczyt p. t.: „O obowiązkach obywatelskich gospodarujących na roli“.

W dniu 4. marca 1905 uczeń Kazimierz Wolski miał odczyt p. t.: „Wapno i jego znaczenie w rolnictwie“.

W dniu 8. marca 1905 uczeń Antoni Czaplicki miał odczyt p. t.: „Co robić w braku paszy i ściółki?“.

W dniu 19. marca 1905 uczeń Stanisław Morawski miał odczyt p. t.: „Jakiem być powinno postępowanie pracodawcy z czeladzią i robotnikami“.

W dniu 2. kwietnia 1905 uczeń Wojciech Descours miał odczyt p. t.: „Jak walczyć z chwastami“.

Egzamina półroczne odbyły się w dniach 14., 15. i 16. lutego 1905.

Do egzaminów z chemii, anatomii i fizjologii zwierząt, oraz fizjologii roślin przystąpiło 22 uczniów z II-go roku, prócz trzech uczniów, którzy przeznaczeni zostali do egzaminu poprawczego po wakacjach z chemii, wszyscy inni ze wszystkich trzech przedmiotów złożyli egzamina.

Do egzaminu z technologii rolniczej przystąpiło 18 uczniów roku III-go i wszyscy egzamin ten złożyli.

W dniu 23. września 1904 uczniowie II-go i III-go roku zwiedzili pod przewodnictwem profesorów Karola Malsburga i Edwarda Kuschée targ koński i wystawę metalową w Krakowie.

W dniu 7. marca odbyła się wycieczka uczniów III-go roku pod przewodnictwem profesorów Karola Malsburga i Edwarda Kuschée do Krakowa, na jarmark koński.

W dniu 15. kwietnia 9 uczniów tutejszej szkoły pod przewodnictwem ks. kapelana Władysława Jelonka wzięło udział w pielgrzymce polskich uczniów do Rzymu.

W dniu 4. maja uczniowie roku III-go pod przewodnictwem profesorów Karola Malsburga i Dra Surzyckiego odbyli wycieczkę do dóbr krzeszowickich. Sprawozdanie o gospodarstwie zwiedzanem w Krzeszowich co roku znajduje się w poprzednich sprawozdaniach Dyrekcyi.

W dniami 25., 26. i 27. maja 1905 uczniowie III-go roku zwiedzili gospodarstwa w Aleksandrowicach, Mydlnikach i Zatorze oraz stację doświadczalną w Krakowie i ogród doświadczalny studium rolniczego na Prądniku. Wycieczka ta odbyła się pod przewodnictwem profesora Dra Surzyckiego, a w zwiedzaniu gospodarstwa w Mydlnikach brał udział dyrektor Sikorski, zaś w Aleksandrowicach i Zatorze p. Edward Kuschée. Opis gospodarstwa w Aleksandrowicach znajduje się w poprzednich sprawozdaniach.

W Mydlnikach, własność studium rolniczego, przewodnictwo wycieczki objął Dr. Kazimierz Rogóyski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po zwiedzeniu budynków gospodarskich obejrzano wszystkie pola przynależne do Mydlnik. Wobec tego, że folwark ten dopiero od roku znajduje się w posiadaniu studium, organizacja gospodarstwa jest dopiero w toku. Nadzwyczaj pouczającymi były uwagi i objaśnienia, jakich udzielał profesor Dr. Rogóyski w sprawie zamierzonej organizacji całego majątku i dotychczas wykonanych zmian i zarządzeń. Z wyjaśnień tych wypływa jasno

wskazówka, że przy objęciu gospodarstwa, choćby w bardzo trudnych warunkach, można znaleźć dobre wyjście, jeżeli kombinacja gospodarza oprze się na podstawach, jakie daje nauka gospodarstwa wiejskiego i rzetelny rachunek.

Wobec tego, że reorganizacja gospodarstwa w Mydlnikach wymagać będzie szeregu lat, niepodobna dziś wdawać się w jej opis, podnieść jednak należy, że uczestnicy wycieczki mieli rzadką sposobność widzenia gospodarstwa przeobrażającego się niemal we wszystkich jego działach planowo i z kredką w ręku.

W dobrach zatorskich zwiedzano głównie gospodarstwo stawowe, na które składa się 115 stawów o obszarze 2.000 morgów. Gospodarstwo jest karpiowo-płodozmiennie. Średni przyrost roczny wynosi 50—150 kg. z morga. Roczna produkcja karpia przy systemie trzyletnim obejmuje: ryby handlowe (kupieckie) trzyletnie, dwuletnie do obsadzania stawów w roku następnym i ryby jednoroczne. Odpowiednio do tego urządzone są stawy: wycierowe, odrostowe, główne, dostarczające ryb dorosłych i stawy zimowe (zimochowy), służące do przezimowania ryb kupieckich i wszelkich innych, przeznaczonych do wyrostu.

Zwiedzanie stawów wszelkich kategorii odbywało się pod kierunkiem p. Ceratkiewicza, głównego stawniczego dóbr zatorskich, który nie szczędził trudów, aby całość gospodarstwa rybnego przedstawić jasno i wyczerpująco.

Na szczególną uwagę zasługują wzorowo urządzone zimochowy na Laskowy. Jest tu 50 stawów na obszarze 15 morgów. Jedne z nich, zwane „wagonowe”, służą do pomieszczenia ryb kupieckich i z nich w ciągu całej zimy ryby są wyławiane. Są one jakby magazynami ryb i umożliwiają sprzedaż ryb w każdej chwili, a nie jak dawniej tylko jesienią, co pozwala na otrzymywanie dobrych cen. Inne zimochowy służą do pomieszczenia ryb przeznaczonych do dalszego wyrostu, a więc kroczków, narybku, i tarlaków. Z wiosną wszystkie ryby wyłowione z zimochowu rozdzielane bywają do właściwych stawów. Wszystkie te stawy są na 1'3—1'8 m. głębokie, przez lato zostają osuszone i przed napuszczeniem wodą należyście z roślinności wyczyszczone.

Stawy wagonowe zawierają 45—50 q. karpia, t. j. tyle, ile można załadować do jednego wagonu. Posiadają one bardzo praktyczne urządzenie, pomysłu p. Naimskiego, plenipotentą dóbr zatorskich, pozwalające w czasie zimy z pod lodu wyłowić wszystkie ryby. Każdy staw jest zaopatrzone w rusztowanie na palach, wbitych w dno, a wystających ponad dno na jakie 1'5 m. Wierzchołki palów połączone są ze sobą łańcami. Rusztowanie to w zwykłej porze pokrywa woda. Gdy zajdzie potrzeba wydobycia ryb z pod lodu, lód u brzegów przecina się piłą i równocześnie spuszcza się wodę mniuchami. Z odpływającą wodą obniża się tafla lodu na całym stawie, aż dopóki nie spoecznie na rusztowaniu. Wówczas wyrebuje się lód po uad rowem środkowym stawu, do którego to rowu ściągają ryby z całego spuszczonego stawu. Po wyłowieniu ryb z rowu całe dno stawu może być dokładnie oczyszczone z ryb wobec tego, że między lodem a dnem po spuszczeniu wody ludzie swobodnie mogą pracować.

Po zwiedzeniu gospodarstwa stawowego zwiedzano jeszcze gorzelnię na folwarku Preciszów.

Wszystkim Panom Właścicielom i Zarządzającym, którzy zezwolili na zwiedzanie gospodarstw i nie szczędzili trudów i cennych dla uczestników wycieczki informacji, składam imieniem szkoły na tem miejscu najserdeczniejsze podziękowanie.

Egzamina roczne odbyły się w roku szkolnym 1904/5 w czasie od 3.—11. lipca.

Z 18 uczniów roku I-go uzyskało przejście na II-gi rok 18, a mianowicie: 1. Michał Bażeński z odznaczeniem, 2. Artur Bertholdi, 3. Hilary Bronikowski, 4. Leon Bronikowski, 5. Władysław Brzosko, 6. Stanisław Fuksiewicz z odznaczeniem, 7. Wacław Golski, 8. Maryan Janecki, 9. Jerzy Kotwicki, 10. Edmund Lelesz, 11. Leopold Mianowski z odznaczeniem, 12. Kazimierz Osuchowski, 13. Karol Ott, 14. Antoni Puzyński, 15. Eugeniusz Sękowski, 16. Wacław Srzedziński z odznaczeniem, 17. Zygmunt Żaleski z odznaczeniem i 18. Stanisław Żurowski.

Z 22 uczniów roku II-go uzyskało przejście na III-ci rok 19 uczniów, a mianowicie: 1. Zygmunt Andrycz, 2. Jerzy Biesiekierski, 3. Sabin Ciunkiewicz, 4. Żeliszaw Danyś z odznaczeniem, 5. Zygmunt Dyakowski, 6. Feliks Frąckiewicz, 7. Stefan Gauze, 8. Izidor Hawranek z odznaczeniem, 9. Jan Kostrzeński, 10. Edward Kręski, 11. Zygmunt Łempicki, 12. Piotr Mieczynski, 13. Adam Motylewski, 14. Władysław Peszkowski, 15. Stanisław Piotrowski, 16. Antoni Trębicki, 17. Maryan Waligórski, 18. Teodor Wiśniewski i 19. Jerzy Zaborowski.

Trzem uczniom pozwolono składać poprawkę z jednego przedmiotu po wakacjach.

Do egzaminu głównego w dniu 12., 13. i 14. lipca przystąpiło 18 ukończonych uczniów. Przy egzaminie tym obok dyrektora Sikorskiego, jako przewodniczącego komisji egzaminacyjnej i trzech profesorów Malsburga, Dra Surzyckiego i Wojciechowskiego, jako członków komisji egzaminacyjnej, obecnymi byli: Dr. Adam Fedorowicz jako komisarz rządowy i Dr. Ignacy Szyszylowicz jako delegat Wydziału krajowego.

Egzamin główny złożyli: 1. Antoni Czaplicki z Grąbca, 2. Wojciech Descours z Zapusty, 3. Franciszek Giżycki z Mitawy, 4. Mirosław Grąbcewski z Bieli z odznaczeniem, 5. Roman Grodecki ze Słupska, 6. Czesław Juchniewicz z Młyńca, 7. Stefan Lelesz z Zeńboku, 8. Stanisław Morawski z Krakowa z odnaceniem, 9. Maryan Nanowski ze Lwowa, 10. Maksymilian Radziszewski z Pełczyc-Dolnych, 11. Maryan Rudzki z Wrzosa, 12. Maryan Sapalski z Krakowa, 13. Paweł Szeremet ze Stanisłowski, 14. Tadeusz Wieszczycki ze Skłęczek, 15. Kazimierz Wodziński z Kterów, 16. Władysław Wojakowski z Kopaczyniec z odznaczeniem, 17. Kazimierz Wolski z Żółoni i 18. Janasz Źródowski z Chruszczyny wielkiej.

Nagrody z fundacji ś. p. Napoleona Jeleńskiego otrzymali: Stanisław Morawski i Mirosław Grąbcewski.

W myśl §. 20. statutu organizacyjnego szkoły uzyskali w ubiegłym roku szkolnym świadectwa główne po odbytej jednorocznej praktyce gospodarki następujący byli uczniowie szkoły czernichowskiej:

1. Jan Turski z Zytowa, ukończył szkołę w roku 1903.
2. Witold Białosuknia z Warszawy, ukończył szkołę w roku 1903.
3. Włodzimierz Wasilewski z Siemuszowy ukończył szkołę w roku 1903.
4. Antoni Kocięcki z Bromierzyka, ukończył szkołę w roku 1903.

Zbiory i pracownie.

1. Laboratorium chemii ogólnej i technologii rolniczej.

Uczniowie roku I-go w półroczu letniem ćwiczyli się w przygotowywaniu preparatów i wykrywaniu kwasów i zasad w roztworach, oraz pojedynczych i złożonych solach. W półroczu zimowem uczniowie II-go roku badali krzemiany i nawozy pomocnicze.

Ćwiczenia z technologii z uczniami roku II-go i III-go polegały na przygotowaniu srodu, zacieru z ziemniaków i badaniu ich własności, wreszcie na oznaczaniu zawartości cukru cukromierzem i ilości kwasu roztworu normalnym ługu sodowego.

Do zbiorów zakupiono szkło, przyrządy i odczynniki niezbędne do ćwiczeń z uczniami.

2. Zbiory nauk przyrodniczych.

Z ważniejszych nabytków do tych zbiorów wymienić należy: 33 okazów wypchnych ptaków i ssących za kwotę przeszło 120 koron, 4 wielkie tablice ścienne (ciąg dalszy) zoologiczne Pfürtschellera i jedną szafę na zbiory przyrodnicze.

3. Zbiory rolnicze i półko demonstracyjne.

Do zbioru tego zakupiono 20 ram na okazy zbóż wyprodukowanych na półku demonstracyjnym, oraz nasiona do ćwiczeń z uczniami. Na półku wprowadzoną została zmiana według planu tak, aby w ciągu trzech lat uczniowie mogli się zapoznać z uprawą wszelkich roślin gospodarskich.

4. Muzeum narzędzi rolniczych.

Przez sprawienie dwóch szaf na modele umożliwionem zostało uporządkowanie i systematyczne ułożenie dotychczasowych zbiorów, przyczem równocześnie dokonano naprawy i odświeżenia wszelkich modeli.

5. Muzeum hodowlane i mleczarskie.

Do zbiorów zakupiono: szkielet żrebięcia i 8 czaszek bydłęcych, a prócz tego wagę maślarską, miarę Matievica i inne drobniejsze.

6. Biblioteka szkolna.

Z końcem roku 1903/4 zawierała biblioteka 3.475 dzieł, a tomów 4.317.

W bieżącym roku szkolnym przybyło:

W dziale		1 dzieło w	4 tomach
I. Teologia i filozofia		1	1 tomie
II. Pedagogika		1	7
III. Język, literatura i sztuka		6	42
IV. Beletrystyka		32	28
V. Historia powszechna i polska		24	10
VIII. Nauki przyrodnicze		10	47
IX. Gospodarstwo wiejskie		41	1
XII. Inżynierya		1	15
XIII. Ekonomia społeczna, statystyka i prawo		14	6
XIV. Podręczniki szkolne		1	10
XV. Wydawnictwa peryodyczne		8	5
XVI. Rozmaitości		3	3
XVII. Atlasy		3	

Wydział krajowy, c. k. Ministerstwo rolnictwa i Akademia Umiejętności, podobnie jak lat zeszłych, nadesłały część swych wydawnictw w darze, za co poczuwam się do obowiązku złożenia szczerzej podziękii.

Sprawozdanie lekarza zakładowego.

Rok nbiegły należy zaliczyć pod względem stanu zdrowia do pomyślnych, chorób bowiem cięższych było bardzo nie wiele, a większość wypadków ograniczała się na kilkudniowem niedomaganiu. Trzej uczniowie osłabieni i fizycznie wyczerpani otrzy-

mali pozwolenie wyjazdu do domu na kilka tygodni dla wypoczynku i przeprowadzenia dokładnego leczenia, a dwaj opuścili zupełnie zakład z powodu rozwijającej się choroby.

Z dotacyi 60 koron na infirmerję zakupiono prócz drobniejszych przyborów kilka par kleszczy zębowych.

Ogród warzywny, sad i szkółki.

Zarówno ogród warzywny, jak przedewszystkiem sad i szkółki muszą uleść zupełnemu przeobrażeniu, w dzisiejszym bowiem stanie nie odpowiadają potrzebom zakładu. W bieżącym roku szkolnym wypracowany został plan reorganizacyi, który w ciągu jesieni bieżącego roku i wiosny roku przyszłego już częściowo wprowadzony w życie zostanie. Główny nacisk przy reorganizacyi położono na zwiększenie dochodów, co się da uzyskać przez hodowlę odmian najodpowiedniejszych dla tutejszej strefy klimatycznej.

Dla praktyki ogrodniczej zakupiono dziełek drzew owocowych i narzędzi ogrodniczych. Rozpoczęto również próby z niszczeniem szkodników według najnowszych metod.

Chmielarnia.

Zbiór chmielu przyniósł dochód 660 koron. Chmielarnia założona w roku 1896 prosperuje w ogóle dobrze. Wielkim ciężarem przy tej produkcyi jest niestosunkowo wielki ubytek w tykach, łamanaych przez panujące tu wiatry.

Folwark.

Posuszny niezwykle rok 1904 odbił się bardzo na plonach słomy, a przedewszystkiem paszy. Konieczny jednoroczne przypadły zupełnie, a z dwuletnich większą część trzeba było przyorać. Wobec tego trzeba się było uciec do zasiewu mieszanek ozimych i wiosennych, których produkcyja musi wypaść drożej. Rezultaty plonów, stan inwentarzy żywych i udoje mleka zestawione zostały tabelarycznie.

Wyszczególnienie	U w a g i											
	Remanent z 30/6. 1904	Ilość kóp	Własna pro- dukcya	Kupiono	Ogółem	Wysiano i wy- sadzono	Ordynarya	Sprzedaż	Skarmiono	Ubytek	Remanent z 30/6. 1905	
Siano i koniczyna	16.58	—	196.00	286.25	498.83	—	—	—	397.11	—	101.72	Ilości wszystkiej podano w klg.
Żyto	—	45.30	61.19	1.30	62.49	8.00	42.50	11.79	0.20	—	—	
Pszonica	—	53.36	70.02	—	70.02	7.60	16.00	46.42	—	—	—	
Jęczmień	—	18.40	22.62	9.00	31.62	3.10	28.00	0.40	0.12	—	—	
Owies	9.84	55.16	86.31	67.00	163.15	15.45	—	4.10	127.95	—	15.65	
Bobik	—	11.20	10.40	1.50	11.90	1.50	—	—	10.40	—	—	
Hreczka	—	5.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Łubin	—	2.00	0.50	6.00	6.50	6.50	—	—	—	—	—	
Kartofle	—	—	313.55	—	313.55	71.40	56.00	143.75	40.40	2.00	—	
Buraki pastewne	—	—	486.00	—	486.00	—	—	—	444.80	41.20	—	
Groch	—	—	—	5.20	5.20	5.20	—	—	—	—	—	
Wyka	—	—	—	5.70	5.70	5.70	—	—	—	—	—	
Koniczyna nasiennea	0.10	—	—	1.25	1.35	1.35	—	—	—	—	—	
Marchew nasiennea	0.03	—	—	0.01 ⁵	0.04 ⁵	0.04 ⁵	—	—	—	—	—	
Trawy nasienne	—	—	—	0.43 ⁵	0.43 ⁵	0.43 ⁵	—	—	—	—	—	
Buraki nasienne	—	—	—	0.28	0.28	0.28	—	—	—	—	—	
Koński ząb	—	—	—	1.50	1.50	1.50	—	—	—	—	—	
Otręby	—	—	—	37.32	37.32	—	—	—	36.54	—	0.78	

Nie uzyskano żadnego ziarna zu-
pełnie, siano płoce (spalone).

Inwentarz żywy.

Wyszczególnienie	Bydło						Konie			Świnie					Uwagi													
	Buhaje	Krowy	Wóły	Byczki			Cielęta		Ogierzy	Włachy	Klaczki	Matki	Skopy	Starsze			Prosięta											
				w latach			Cielęta	Cielęta						Baranki		Jagnięzki	Baranki	Jagnięta	Małory	Węprzki	Loszki	Węprzki	Loszki					
				3	2	1																		3	2	1	Starsze	Urodzone
Ramant z d. 30. czerwca 1904 . . .	1	12	—	—	—	1	3	1	1	8	—	1	1	—	—	—	2	—	—	2	4							
Przybyło																												
Z urodzenia . . .	—	—	—	—	—	—	—	8	5	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	13	10				
Z kategorii młod- szych	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Ogółem	1	13	—	—	1	2	3	9	6	8	—	1	1	—	1	3	1	1	—	2	—	—	15	14				
Ubyło																												
Sprzedano	—	2	—	—	—	—	1	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	8		
Zginęło	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Dano do seceyi u- czniów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Do kategorii star- szych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ogółem	—	2	—	—	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	9
Pozostaje z d. 30. czerwca 1905 . . .	1	11	—	—	1	1	2	1	3	8	—	1	1	—	1	2	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	3	5

Nawozy stajenne i pomocnicze.

Wyszczególnienie								U w a g i
Obornik	1.554 q.							
Komposty	378 q.							
Superfosfat	22 q.							
Żuźle Thom.	25 q.							
Soletra	2 q.							
Wapno	20 q.							
Gips	4 q.							
Nawieziono i wysiano								

Udoje mleka w r. 1904/5 od 1/7. 1904 do 30/6. 1905.

M i e s i a c	Kobietka	Pasterka	Wisznia	Kadna	Wesoła	Primka	Zła	Ostra	Gnła	Czerka	Cyganika	Aldona	Wisła	Ogółem mleka	Uwagi
Lipiec	—	103 75	141 50	135 75	180 00	145 75	165 00	218 75	151 00	103 00	150 50	109 25	—	1.604 25	
Sierpień	—	71 50	125 25	111 75	178 00	138 75	149 00	207 25	153 00	107 50	142 00	94 00	—	1.478 00	
Wrzesień	228 25	8 25	113 50	87 00	137 50	116 00	117 75	146 25	119 50	84 50	114 75	75 75	—	1.349 00	
Październik	281 00	146 00	120 25	7 50	114 00	91 00	83 00	127 50	89 00	52 50	88 25	45 50	—	1.245 50	
Listopad	271 00	100 75	89 50	183 25	52 75	66 25	20 25	95 75	29 75	—	49 25	11 50	—	97 000	
Grudzień	267 25	sprzedana	90 50	185 25	10 25	70 50	—	92 50	2 25	—	17 50	92 00	248 50	1.076 50	
Styczeń	243 75	"	96 50	169 25	—	17 00	147 75	74 00	—	283 25	—	197 75	179 75	1.419 00	
Luty	129 75	"	83 75	137 00	261 75	—	189 50	144 75	208 25	233 75	—	129 50	127 75	1.633 75	
Marzec	sprzedana	"	81 75	130 75	240 00	—	180 50	139 50	208 00	226 25	185 00	113 25	122 75	1.625 75	
Kwiecień	"	"	75 00	93 75	194 75	177 25	150 50	126 00	176 50	179 75	158 50	96 00	99 25	1.527 25	
Maj	"	"	77 00	63 00	218 75	227 50	174 25	144 25	166 00	191 50	164 75	89 50	101 50	1.618 00	
Czerwiec	"	"	50 50	17 50	202 50	199 00	179 00	133 25	151 25	180 25	150 00	85 75	97 75	1.446 75	
Ogółem	1.421 00	430 25	1.145 00	1.321 75	1.790 25	1.249 00	1.556 50	1.649 75	1.450 50	1.642 25	1.320 50	1.139 75	977 25	16.993 75	

Średnia zawartość tłuszczu 3,7%.

Średni udój mleka od 12 krów wynosi 1.416 klg. czyli 3,75% żywej wagi bydłęcia o 380 klg.

Rozchody mleka w r. 1904/5 od 1/7. 1904 do 30/6. 1905.

Miesiąc	Sprzedano	Skar- miono	Sprzedano jako nabiał	Ogółem mleka	Uwagi
Lipiec	1.477·75	63·25	63·25	1.604·25	
Sierpień	1.463·75	6·00	8·25	1.478·00	
Wrzesień	1.221·75	127·25	—	1.349·00	
Październik	1.182·00	63·50	—	1.245·50	
Listopad	886·00	84·00	—	970·00	
Grudzień	886·50	190·00	—	1.076·50	
Styczeń	1.116·00	303·00	—	1.419·00	
Luty	1.209·75	424·00	—	1.633·75	
Marzec	1.223·25	402·50	—	1.625·75	
Kwiecień	1.177·50	349·75	—	1.527·25	
Maj	1.468·50	149·50	—	1.618·00	
Czerwiec	1.441·00	5·75	—	1.446·75	
Ogółem	14.753·75	2.168·50	71·50	16.993·75	

Plantacye wikliny.

Wydzierżawione plantacye wikliny przyniosły dochód 2.695 koron. Założono nowe plantacye na 4 morgach, wyniszczonych posuchą roku 1904.

Dyrektor:
J. F. Sikorski, w. r.